

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології

Кафедра іспано-італійської філології

Програма вступних іспитів до аспірантури
Спеціальність 10.02.05 – романські мови (іспанська)

Укладачі:

д.філол.н., проф. **Корбозерова Н.М.**
д.філол.н., проф. **Гетьман З.О**
к.філол.н., проф. **Магушинець І. І.**

Рецензенти:

д.філол.н., професор,
зав. кафедри романських та перекладу
Київського національного
лінгвістичного університету
Данилич В.С.

к.філол.н., доцент
кафедри іспано-італійської філології
Інституту філології
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
Андрійченко Ю.В.

Затверджено
на засіданні кафедри
іспано-італійської філології
протокол № 7
від 19 лютого 2013 року

Затверджено
Вченою радою Інституту філології
протокол № 8
від 26 березня 2013 року

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 10.02.05 - РОМАНСЬКІ МОВИ (ІСПАНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ)

ВСТУП ДО РОМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Романські мови (загальна характеристика)

Поняття романських мов. Зміст терміна “Романія”, його умовність. Спільність походження романських мов. Критерії виділення романських мов. Різновиди романського мовлення в питаннях про соціолінгвістичний статус деяких романських мов.

Португальська мова як офіційна мова Португалії, Бразилії та деяких країн Африки. Загальна кількість лузофонів. Поняття нормативності португальської мови в різних ареалах.

Галісійська мова як одна з офіційних регіональних мов Іспанії. Область поширення, кількість мовців. Історичні зв'язки з португальською мовою.

Іспанська як офіційна мова Іспанії, низки країн Латинської Америки та Африки. Область поширення, кількість мовців. Поняття варіативності іспанської мови. Міжнародний статус іспанської мови.

Каталанська мова як одна з офіційних регіональних мов Іспанії та одна з офіційних мов Андорри. Каталанська мова на півдні Франції. Кількість мовців. Загальна характеристика мовної ситуації в сучасній Іспанії.

Французька як офіційна мова Франції та багатьох інших держав світу. Терени поширення, кількість мовців. Поняття нормативності французької мови.

Окситанська (провансальська) мова як історичне поняття, її соціальний та лінгвістичний статус в нинішню добу. Приблизна кількість жителів Франції, які в достатній мірі володіють цією романською мовою. Загальна характеристика мовної ситуації у Франції.

Італійська мова. Область розповсюдження. Загальна кількість мовців.

Сардинська (сардська) мова, її соціальний статус в сьогоденні, приблизна кількість мовців.

Ретороманська мова як сукупність різновидів мовлення романського типу в гірських районах Альп. Зміст терміна “ретороманська мова” в його широкому та вузькому розумінні. Соціальний статус ретороманської мови в Швейцарії. Соціальний статус інших груп романо-альпійських говірок. Спроби вироблення єдиної літературної норми ретороманських різновидів мовлення (говірок).

Румунська мова як офіційна мова Румунії та Молдови. Терени поширення. Кількість мовців.

Далматинська (далматська) мова як вимерлий різновид романської мови.

Сефардська мова. Історичні причини схожості її структури зі структурою іспанської мови. Терени поширення. Приблизна кількість мовців.

Креольські мови як історично-лінгвістичне поняття. Етимологія та сучасне значення понять “креол” та “креольські мови”. Терени поширення креольських мов, що утворилися на основі португальської, іспанської, французької. Соціальний статус креольських мов в окремих державах. Поняття

“декреолізації”.

Поняття літературних романських мов та літературної норми. Літературна норма як історичне поняття. Проблема хронології виникнення романських літературних мов.

Проблема “мова–діалект” в умовах романського ареалу. Діалект як історичний і територіальний різновид мовлення. Соціально-історичні умови виникнення романських діалектів. Діалекти в ранні періоди романських мов. Формування літературних романських мов на основі діалектів. Своєрідність кожної історичної області романського ареалу в цьому відношенні. Загальна характеристика діалектного роздрібнення романських мов на сучасному етапі. Соціально-політичні процеси в сучасному світі як основа уніфікації мов в межах кожної країни та розвитку територіальної варіативності в ширших обсягах.

Загальнороманські лінгвістичні проблеми

Проблема класифікації романських мов. Поділ романських мов на західні й східні. Критерії такого поділу. Класифікація романських мов за принципом їх територіальної спільності. Інші класифікації. Поняття “безперервної” та “виокремленої” Романії.

Проблема структурної спільності романських мов. Структурна спільність як сукупність внутрішньої схожості рис романських мов. Романські мови як мови аналітичного типу мовної структури на протилежність латинській як мові синтетичного типу структури.

Романія як історичне поняття

Європа та Середземномор'я в першому тисячолітті до н.е. Племена, що заселяли Апеннінський півострів в даний період. Джерела відомостей про Стародавні племена та їхні мови. Загадка етрусської мови. Поняття про італійські мови. Латинці як одне з італійських племен і латинська мова як одна з італійських мов. Історична доля Стародавніх мов Апеннінського півострова. Гуртування племен на території Західної Європи в першому тисячолітті до н.е. Кельти, ібери, германці, фракійці. Загальна характеристика та історичні долі названих племінних гуртувань.

Стародавні країни Середземномор'я: Стародавня Греція, Фінікія, Карфаген. Федерація дванадцяти етрусських місць. Співвідношення та зв'язки племен до середини X ст. до н.е. в ареалі Середземномор'я.

Утворення Стародавньої Романії

Поняття романізації. Рим у складі Латинської федерації. Історичний процес піднесення Риму, його боротьба за провідне становище на Апеннінському півострові. Утворення Римсько-Італійської федерації міст. Завоювання Римом усієї території Центральної та Південної Італії. Причини росту впливу та піднесення Риму. Державна економічна та мовна політика Риму відносно завойованих народів. Шляхи романізації місцевого населення, її нерівноцінність за глибиною та міцністю в окремих областях території,

завойованих Римом.

Романізація Апеннінського півострова. Правова нерівність жителів Риму та інших міст Італії як один із засобів збереження привілею Риму у складі Римсько-Італійської федерації міст. Союзна війна як форма протесту проти панування правової структури, що складалася в Італії за римського панування. Результати союзної війни. Особливості романізації Центральної та Південної Італії як наслідок політики Риму та складу населення цих областей.

Романізація Піренейського півострова. Історичні події, що спричинили завоювання Римом Піренейського півострова. Послідовність захоплення римлянами окремих територій на Піренейському півострові, цілковите його завоювання. Шляхи поширення римського впливу на півострові, особливості романізації його населення.

Романізація Галії. Поняття Цизальпійської та Трансальпійської Галії. Завоювання римлянами Цизальпійської Галії та включення її до складу Романії. Створення на середземноморському узбережжі Трансальпійської Галії, утворення римських провінцій, особливості романізації населення Галії.

Романізація Дакії. Захоплення Римом придунайських областей та утворення провінцій по течії ріки Дунай. Завоювання Дакії, особливості її романізації.

Стародавня Романія в пізній період історії Риму та після його занепаду

Криза суспільно-політичного ладу Римської держави, загострення соціальних протиріч у римському суспільстві. Зародження нової соціально-економічної формації. Послаблення зв'язку Риму з провінціями. Зниження рівня економічного та культурного життя суспільства. Передумови роздрібнення та розділ імперії на Західну та Східну.

Виникнення держав на римських територіях як один з виявів послаблення політичної сили Римської імперії. Історичний зміст понять “варвари” та “варварські племена”. Поняття епохи великого переселення народів. Нашестя “варварів”, що спричинили утворення в Римській імперії “варварських” держав. Географічні кордони та історичні долі королівств вестготів, вандалів, аланів, свевів та бургундів, утворених до часу падіння Західної Римської імперії. Утворення на її теренах “варварських” держав остготів і лангобардів.

Виникнення франкського королівства, проголошення його імперією. Географічні кордони імперії Карла Великого в період найвищого розквіту держави франків, її подальший розпад. Засвоєння франками мови переможеного народу.

Слов'янські племена на землях колишньої Дакії та їх розселення на Балканському півострові. Роль міжмовних контактів зі слов'янами для історичних доль східнороманських мов. Племена фінно-угорського походження та території колишньої римської провінції Паннонії. Араби на Піренейському півострові.

Утворення держав на романізованих територіях

Утворення сильних, феодальних королівств під час Реконквісти Іспанії. Об'єднання королівств Кастилії та Арагону як основи майбутньої держави Іспанії.

Реконкіста в Португалії. Виокремлення Португалії в незалежну державу.

Своєрідність історичного розвитку Італії. Пізнє політичне об'єднання країни як один із факторів, що сприяв збереженню чітко виражених територіальних розмежувань в італійській мові.

Утворення феодальних князівств на території Румунії. Формування румунської народності в тісному контакті зі слов'янським населенням. Об'єднання феодальних князівств в єдину державу, що стала основою Румунії. Історична доля Молдови та проблема “молдавської” мови.

Поширення романських мов за межами Романії

Утворення Латинської Америки. Колонізація Канади. Поняття епохи Великих географічних відкриттів, історичні фактори, що передували цій епосі. Мандрі через океан іспанських, португальських та французьких мореплавців. Колонізація Америки, винищення значної частини її корінного населення, руйнація високорозвинених культур місцевих народів. Переселення європейців – носіїв європейських, включно романських, мов на американський континент, масовий завіз рабів з Африки. Мовні наслідки названих історичних подій.

Колонізація Азії, Африки, Океанії; процес деколонізації. Території, колонізовані Португалією та Іспанією в Азії та Африці в період Великих географічних відкриттів. Боротьба за незалежність колоніальних країн. Труднощі в проведенні мовної політики в незалежних країнах як наслідки складної етнічної та мовної ситуації, що історично склалася в цих країнах.

Витоки романських мов

Латинська мова як основа романських мов

Поняття *архаїчної латини*. Значення латинських текстів архаїчного періоду для розуміння внутрішніх процесів, що відбувалися в розмовній латинській мові з ранніх періодів її історії.

Поняття *класичної латини* в її хронологічному та стилістичному аспектах. Роль письменників класичного періоду у виробленні літературної латинської мови.

Поняття *пізньої латини*. Поглиблення розриву між письмовими текстами, що слідували раніше усталеній літературній нормі, та усно-розмовній мові з її значними змінами. Поняття “помілок” в латинських текстах пізнього періоду, їх значення для відновлення особливостей пізньої латинської розмовної мови.

Латинська мова в епоху Середньовіччя та в Нову добу.

Епоха Каролінзького відродження. Турський собор як свідчення переходу від неусвідомленої двомовності до усвідомленої. Відбиток факту усвідомлення відмінності місцевих говірок від латини та виникнення їх власних назв.

Роль латинської мови в суспільному та культурному житті середньовічної Європи. Сфери вжитку латинської мови в Середньовіччі:

юриспруденція, освіта, наука, релігія, література в її жанрових різновидах.

Сфери вжитку латинської мови в XVII - XVIII ст. та в наш час.

Неоднорідність латинської мови в різні періоди її розвитку. Взаємовплив розмовної та писемної мови. Залежність ступеня та напрямків такої взаємодії від історичних та соціальних умов розвитку суспільства в кожен конкретну історичну епоху.

Поняття народної (вульгарної) латини та його дискусійність. Проблема єдності народної латини. Основи для передбачень про гетерогенність латинської мови в різних зонах її розповсюдження. Проблема установа хронології “згасання” латини як мови живого спілкування та переростання її в романські мови.

Писемні пам'ятки, що дозволяють скласти уявлення про народну латинь: написи, художня та спеціальна література, історичні твори, юридичні документи. Загальна характеристика, їх значення для відновлення особливостей народної латини. Узус повсякденного мовлення як один із факторів, що пояснюють відхилення від норми, спрямованої на норму класичної латини, у текстах різних періодів історії латинської мови.

Метод порівняльної реконструкції як орієнтир у вивченні та інтерпретації латинських текстів. Необхідність комплексного підходу до вивчення джерел відомостей про народну латину.

Основні особливості народної латини у фонетиці, морфології, синтаксисі та в лексиці, їх продуктивність та перспективність для формування романських мов.

Фактори диференціації народної латини та перетворення її на романські мови

Довгі історичні контакти носіїв латинської мови з носіями інших мов як важливий етнічний фактор диференціації народної латини та формування романських мов.

Поняття субстрату. Мови місцевого населення Апеннінського і Піренейського півостровів, Греції, Галії й Дакії як субстрати романських мов, що сформувалися на даних територіях. Субстратні елементи в романських мовах (залишки італійських мов, кельтизми, сліди іберійського та дако-фракійського субстратів. Теорія субстрату та її оцінка з позиції сучасної теорії стратів.

Поняття адстрату. Проникнення грецизмів в латинську мову. Арабізми в іберо-романських мовах. Балканський адстрат.

Поняття суперстрату. Германізми в романських мовах. Латинський культурний суперстрат.

Умовність теорії стратів. Диглосія як форма мовних контактів в історії Риму та середньовічної історії романських держав.

Взаємовплив романських мов

Тривалий час періоду романізації як *хронологічний фактор*, що дозволяє пояснити деякі відмінності романських мов. Оцінка теорії з позицій сучасного

мовознавства “хронологічної теорії” Гребера.

Розпад Римської імперії, послаблення політичних, економічних та культурних контактів між окремими територіями колишньої Римської держави, самостійність наступного історичного розвитку кожної з них як важливі *соціально-культурні* фактори формування романських мов.

Утворення романських мов як результат дії міжмовних тенденцій розвитку.

Необхідність урахування всього комплексу факторів як історично-соціального, так і лінгвістичного плану при вирішенні проблеми диференціації народної латини та формування романських мов.

Перші писемні свідчення романських мов

Загальна характеристика (жанр, назва, час появи) перших пам'яток французької, провансальської, каталанської, іспанської, португальської та галісійської, італійської, сардинської, ретороманської, румунської та далматинської мов.

Історичний розвиток і культурна спільність романських мовних систем

Фонетика

Шляхи та передумови фонетичних змін. Поняття “фонетичного закону” та його умовність. Види фонетичних змін у романських мовах: асиміляція, дисиміляція, метатеза, афереза, синкопа, апокопа, протеза, епентеза, епітета. Позиційно зумовлені та спонтанні “відхилення” від регулярного розвитку звуків. Поняття безперервної усної традиції та “вченої” традиції, виникнення етимологічних дублетів в історії романських мов як результат дії обох традицій. Запозичення як одне з можливих джерел змін фонетичної системи мови. Роль соціальних факторів у розповсюдженні фонетичних змін як фактор соціального престижу фонетичних нововведень, демократизація норм вимови.

Просторові кордони фонетичних змін. Поняття ізоглоси. Найважливіші фонетичні ізоглоси як основа для усталення меж між групами мов, між мовами та діалектами. Історичне пояснення розподілу ізоглос. Часові межі фонетичних змін, їх абсолютна та відносна хронологія.

Фонетичні зміни в народній латині в період формування романських мов. Поняття просодичної структури слова та просодичної норми. Розподіл слів у класичній латині залежно від їх ритмічної кінцівки. Тип наголосу, його переміщення в деяких класах слів та граматичних формах народної латини.

Система голосних класичної латини. Зміни приголосних у народній латині та при переході від неї до романських мов. Типи протороманського наголошеного вокалізму. Явище дифтонгізації. Донаголошені, занаголошені та кінцеві голосні класичної латини та їх зміни в народній латині.

Система приголосних класичної латини. Зміни приголосних у народній латині та при переході від неї до романських мов: палаталізація, утворення афrikат, послаблення інтервокальних приголосних, змовкнення аспіранта *h*,

спрощення гемінат, спрощення групи -ns, зміни кінцевих приголосних.

Методи порівняльної характеристики фонетичних систем романських мов.

Особливості графічної передачі латинських та романських звуків.

Грамматика

Протороманські інновації в системі іменника.

Редукація відмінків. Скорочення кількості типів відмін у народній латині. Виникнення у іменників III відміни чоловічого роду в номінативі множини флексії *-i* за аналогією з II відміною (*patres-patri*). Утворення синкретичного непрямого відмінку (*casus obliquus*) як результат близькості акузатива та аблатива, наявність деякої семантичної спільності латинських непрямих відмінків (пор. *dativus adnominalis*) як наслідок зникнення флексії *-m* в акузативі однини. Зростання ролі прийменників у вираженні синтаксичних відношень.

Раннє відмирання відмінків в Італії та на Піренейському півострові. Збереження двовідмінкової парадигми відмінювання в гало-романській зоні (до XIV ст. – в писемних текстах) як редукованої системи латинського типу, основаної на зміні флексії іменника. Формування нового типу балкано-романського відмінювання, що характеризується переносом функції відмінкового вираження з флексії на прийменникове визначення іменника.

Зникнення морфологічного класу іменників середнього роду. Відсутність у латинській мові іменників середнього роду семантичної опори та слабка диференціація морфологічного маркування (пор. форму акузатива однини чоловічого роду: *-m* і середнього роду: *-m* як фактори, що сприяли поступовому зникненню категорії середнього роду. Формально-семантичні основи розподілу латинських іменників середнього роду між чоловічим та жіночим родом. Виникнення на основі зниклого латинського класу іменників середнього роду нового граматичного класу іменників “подвійного” роду в італійській (непродуктивний тип) та балкано-романських мовах (продуктивний тип).

Виникнення артикля (прийменникового неавтономного детермінатива). Вживання вказівних займенників в латинській розмовній мові як засобу намагання співвіднести іменникову групу з актом мовлення (функція актуалізації). Текстотвірна роль іменникових актуалізаторів. Протоартиклеве вживання вказівних займенників у пізньолатинських текстах. Артикль в романських мовах як показник якісно нового (аналітичного) типу мовної структури. Найістотніші відмінності у вжитку артикля в старих та нових романських мовах.

Скорочення морфологічних типів прикметників. Система прикметників у класичній латині: прикметники I, II, III відмін, наявність всередині останньої трьох, двох та одного закінчень. Перебудова систем прикметників у народній латині: скорочення кількості морфологічних типів прикметників у народній латині. Поступове їх скорочення до двох основних класів у романських мовах: ті, що мають форми граматичного роду (пор., ісп. *bueno – buena*) і такі, що їх не мають (пор., ісп. *verde*).

Перевага аналітичних форм ступенів порівняння прикметників та прислівників над синтетичними. Способи передачі градацій якості (ознаки

субстанції чи дії) в класичній латині: синтетичний (суфіксальний, суфіксально-суплетивний) та аналітичний. Закріплення останнього як керівного в романських мовах. Збереження суплетивних форм компаратива в більшості романських мов, своєрідне місце в цьому відношенні мов балкано-романської групи. Збереження суфіксальних форм найвищого ступеня порівняння в Італії та на Піренейському півострові, їх семантичне перетворення (суперлатив-елатив).

Протороманські інновації в системі дієслова

Утворення результативно-перфектних форм дієслова на основі латинських перифраз. Вживання перифрази в пізній латині як результат загальної орієнтації норми мови на розмовну.

Утрата латинських форм майбутнього часу та утворення нових романських форм на основі латинських модальних перифраз. Модальні перифрази, що включають одне з модальних дієслів у сполученні з інфінітивом (*habeo, volo, debeo, venio + Infinitivus*) як конкуренти морфологічних форм майбутнього часу в народній латині. Семантична близькість модальних значень необхідності, бажання, можливості, готовності та ідеї майбутньої дії. Територіальний розподіл модальних перифраз як основа морфологічних форм майбутнього часу в романських мовах.

Утворення на основі латинської перифрази нових форм кондиціоналю, відсутніх у латинській мові. Вживання в народній латині замість кон'юнктива в головній частині речення гіпотетичного умовного періоду, або в залежному реченні, що позначало гіпотетичну дію, дієслівної перифрази *infin. + habebam* як праобраз майбутнього кондиціоналю. Наявність у народній латинській мові вільних варіантів вираження потенційно-ірреального змісту в головному реченні, їх наступний територіальний розподіл як основа форм умовного способу в різних романських мовах.

Перетворення системи форм латинського пасиву. Співіснування в парадигмі пасиву класичної латини синтетичних (суфіксальних) та аналітичних форм (*amor – amatus sum*). Поступове відмирання суфіксальних форм, перенесення часового значення на форму дієслова. Утворення нової повної парадигми форм пасиву, успадкованих романськими мовами. Наявність у романських мовах двох форм вираження пасивного значення: рефлексивної та аналітичної, їх позиційна та вільна варіативність.

Зміна семантики латинського plusquamperfectum coniunctivi. Можливість вживання в розмовній мові класичної форми давноминулого часу кон'юнктива (*amavissem*) для позначення нереальної дії в теперішньому. Зміщення часової приналежності форми в народній латині як продуктивний семантико-граматичний процес, що супроводжувався відмиранням форми імперфекту кон'юнктива (*amareni*). Заміщення ланки, що звільнилася із системи дієслівних форм (позиції давноминулого кон'юнктива у зв'язку з переміщенням форми, що існувала в позиції імперфекта) аналітичною структурою, що дала складні форми кон'юнктиву в романських мовах (порт., франц., *j'eusse aimé*). Зміна модальної характеристики колишньої форми *plusquamperfectum coniunctivi* в балкано-романських мовах, її перехід в

давноминулий час індикатива (лат. *Cantavissem*; рум. *cintesem*).

Перетворення в системі безособових форм. Скорочення кількості безособових форм. Утворення на основі аблатива герундія романського дієприслівника. Дієприкметник минулого часу як один з основних компонентів дієслівних форм у системі складних часів романських мов.

Протороманські інновації в системі інших частин мови

Позиційна зумовленість виникнення автономних та неавтономних особових та присвійних займенників. Доповнення парадигми особових займенників формами 3-ї особи, що походять від латинських *вказівних або вказівно-підсилювальних займенників*. Історичні зміни в системі інших займенників: *вказівних питальних та відносних, неозначених та заперечних* при переході від латинської мови до романських.

Утвердження в народній латині нового способу утворення якісних прислівників на основі перифрази з *-mente* (ім.: *mens, mentis*) Зміни в значенні та вживанні *прийменників та прислівників*.

Зміни в синтаксисі. Порядок слів у реченні латинської мови. Різний ступінь закріплення порядку слів у реченні в романських мовах.

Зміна інфінітивних зворотів *accusativus cum infinitivo, nominativi cum infinitivo* підрядним реченням.

Методи порівняльної характеристики граматичних систем романських мов.

Лексика

Загальнороманський лексичний фонд. Історично-автохтонні латинські слова як основа словника романських мов. Неоднорідність складу первісного основного романського фонду. Труднощі відновлення області поширення слів у Стародавній Романії та хронології їх появи в тій чи іншій романській мові.

Шляхи зміни найменувань: запозичення, словотвір. *Типи зміни значень слів:* розширення, звуження, метонімічне перенесення назв, метафоричне вживання слів. Соціолінгвістичні та внутрішньомовні причини лексичних змін в історії романських мов. *Порівняльна характеристика* словникового складу романських мов.

Романські мови як об'єкт наукового вивчення.

Рух на захист рідної мови в країнах романських мов (XIV-XIX ст.). Поетична та лінгвістична діяльність Данте. Значення його трактату "Про народне красномовство" для утвердження *volgare* як мови науки і літератури в Італії. Трактат Данте як спроба класифікації романських мов. Створення перших граматик італійської мови.

Антоніо де Небріха як автор першої граматики *іспанської* мови, першої граматики в історії романського мовознавства. Правила "гарного складу" в "Діалозі про мову" Хуана де Вальдеса. Значення творчості іспанських письменників для формування літературної іспанської мови та вироблення її норми.

Утвердження прав рідної мови в *Португалії*.

Особливості руху на захист рідної мови в *Румунії*.

Лінгвістична діяльність Академій

Виникнення упродовж XVI-XVIII ст. в Італії, Франції, Іспанії філологічних центрів, які отримали назву Академій.

Історичні умови в *Італії* на час створення Академії Круска. Основні напрямки діяльності цієї Академії в названий період та в наші дні.

Історичні умови створення Академії у *Франції*. Значення діяльності французької Академії для вироблення літературної норми французької мови. Орієнтованість академічного словника на мову вищого паризького суспільства. Негативна реакція на пуризм французької Академії з боку деяких її членів. Позитивні аспекти лексикографічної діяльності Французької Академії. “Зауваження” Вожла, що базується на понятті “правильного вжитку” (*bon usage*), їх значення для розвитку лінгвістичної думки у Франції та вдосконалення літературної норми французької мови.

Виникнення Академії в *Іспанії*, її лексикографічна діяльність, створення академічної граматики. Значення діяльності Академії для вироблення та вдосконалення літературної норми іспанської мови.

Трансільванська школа в *Румунії* та її значення для розвитку наукового інтересу до румунської мови та її історії. Виникнення Академії в Румунії в XIX ст.

Створення Академій мови та наукових лінгвістичних асоціацій в *латиноамериканських країнах* і в *Канаді*, основні напрямки їх наукової діяльності.

Вивчення романських мов в *Україні* та *Росії*. Наукові дослідження романістики в Київському університеті, діяльність професорів Л. В. Савченка, І. В. Шаровольського, О. О. Андрієвської, Є. В. Литвиненко. Вивчення романських літератур в Петербурзькому університеті. Наукова діяльність О. М. Веселовського, В. Ф. Шишмарьова, Л. В. Щерби, М. В. Сергієвського.

Порівняльно-історичне вивчення романських мов

Франсуа Ренуар як автор граматики старопровансальської мови. Сутність його лінгвістичної концепції та її оцінка. Фрідріх Діц як автор першої порівняльно-історичної граматики та етимологічного словника романських мов. Лінгвістична діяльність Г. Асколі, Г. Паріса, Г. Шухардта, Г. Гребера, К. Де Вашконселуш, Р. Менендеса Підаля та інших філологів XIX ст. в галузі вивчення романських мов.

Молодограматична школа в романському мовознавстві. Сутність теоретичної концепції молодогограматиків та її оцінка з позицій сучасного мовознавства. Вільгельм Мейер - Любке як найвизначніший представник молодогограматичного напрямку в романському мовознавстві. Значення його праць для подальшого наукового інтересу до романських мов та їх історії.

Соціологічний підхід до вивчення романських мов. Лінгвістична теорія Карла Фосслера та її значення. “Курс загальної лінгвістики” Фердинанда де Соссюра (розробка понять “мови” і “мовлення”, теза про системний характер мови, поняття синтагматичних та асоціативних (парадигматичних) відношень, діахронії та синхронії і т. д.) та їх значення для

розвитку мовознавства. Сильні й слабкі аспекти лінгвістичної теорії Ф. Де Соссюра. Французька соціологічна школа в мовознавстві.

Стилістика. Лінгвістична географія. Зміст термінів “стиль” і “стилістика”. Ш. Баллі як один із перших учених, хто розробив основи стилістики, дотичні до романського мовного матеріалу. *Лінгвістична географія* як один із напрямків діалектологічних досліджень, що виник в ХХ ст. Методи картографування. Ізоглоси та їх роль у лінгвогеографії. Лінгвістичні атласи романських мов, історія їх створення, загальна характеристика.

Романська філологія як наукова і навчальна дисципліна

Об'єкт вивчення романської філології та її *проблематика*. Розробка загальних питань романської філології в працях вітчизняних та зарубіжних учених. Нове в історичних дослідженнях, досягнуте на матеріалі романських мов: початок історичних досліджень методів типологічного аналізу. Загальна характеристика основних праць з історії романських мов. Конгреси та конференції з романістики.

Вітчизняні та зарубіжні періодичні видання з романських мов, їх коротка характеристика.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

І. Основна література

Алисова Т.Б., Репина Т.А., Таривердиева М.А. Введение в романскую филологию. – М.: Высшая школа, 2007. – 453 с.

Богородицкий В.А. Введение в изучение современных романских и германских языков. – 3-е изд. – М., 2003.

Будагов Р.А. Язык и культура. Часть 2. – Романистика. – М.: Добросвет, 2001 – 208 с.

Данилич В.С. Мовні традиції в історії формування іспанської національної мови (на прикладі функціонування гемінатів у текстах літературних пам'яток) // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. Київськ. національний ун-т ім. Т.Шевченка. – К.: Логос, 2000. – С. 113 – 118.

Данилич В.С. Теорія мови в західноєвропейській науковій парадигмі Середньовіччя // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: Зб. наук. пр. – К.: КНУ, 2006. – Вип. 10. – С. 76 – 85.

Магушинець І.І. Вступ до романської філології. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009.

Помірко Р.С. Силабічна модель та її варіантність в історії розвитку романських мов. – Вісник Київського університету. Серія “Філологія”. – Том 3. – № 2. – 2000.

Помірко Р.С. Мова і мовна політика в історії становлення романських держав. – Вісник Київського нац. університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – №41. – С. 4 – 7.

Спецкурс по романской филологии: Сб. тр. / Под ред. проф. В.Т. Клокова. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2003. – Вып. 2. – 128 с.

Чельшева И.И. К вопросу о восприятии языкового разнообразия в романском Средневековье // Романские языки в прошлом и настоящем: Сборник статей к 80-летию профессора Т. А. Репиной / Под ред. Т. И. Зелениной; С.-Петербург. гос. ун-т; Удм. гос. ун-т. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2007. С. 124 – 133.

Шишмарев В.Ф. Очерки по истории языков Испании. – М., 2001.

Colán Dan Munteanu. Breve historia de la lingüística románica. – Madrid: ARCO LIBROS, S.L., 2005.

II. Додаткова література

Алисова Т. Е. Место итальянской школы в современной лингвистике: Современное итальянское языкознание. – М., 1971.

Бородина М. А. Проблемы лингвистической географии. – М.; Л., 1966.

Будагов Р. А. Литературные языки и языковые стили. – М., 1967.

Будагов Р. А. Сравнительно-семасиологические исследования: Романские языки. – М., 1963.

Бурсье Э. Основы романского языкознания. – М., 1952.

Бородина М. А., Гак В. Т. К типологии и методике историко-семантических исследований. – Л., 1979.

Будагов Р. А. Сходства и несходства между родственными языками: Романский лингвистический материал. – М., 1985.

Вольф Е. М. Формирование романских литературных языков: Португальский язык. – М., 1983.

Васильева-Шведе О. К. К проблеме классификации романских языков: Проблемы диахронии и синхронии в изучении романских языков. – Минск, 1970. – Ч.1.

Дынников А. Н., Лопатина М. Г. Народная латинь. – М., 1975.

Зубова Т. Е., Кистанова Л. Ф., Чапля Л. Ф. Введение в романскую филологию. – Минск, 1983.

История Древнего Рима / Под ред. В. И. Кузищина. – М., 1981.

История средних веков / Под ред. Н. Ф. Колесниченко. – М., 1980.

Йордан Й. Романское языкознание: Историческое развитие, течение, методы / Пер. с рум. – М., 1971.

Касаткин А. А. Очерки истории литературного итальянского языка XVIII - XX вв. – Л., 1976.

Корлэтяну К. Г. Исследование народной латыни и её отношений с романскими языками. – М., 1974.

Общее и романское языкознание. – М., 1972.

Репина Т. А. Аналитизм романского имени. – Л., 1974.

Сергиевский М. В. Введение в романское языкознание. – М., 1954.

Степанов Ю. С. Французская стилистика. – М., 1965.

Степанов Г. В. Типология языковых состояний и ситуаций в странах романской речи. – М., 1976.

Таривердиева М. А. Методическое пособие к спецкурсу “Введение в историю романских языков”. – М., 1974.

- Тронский И. М.* Очерки истории латинского языка. – М.: Л., 1953.
- Формирование романских литературных языков/ Отв. ред.: Г. В. Степанов. – М.: Наука, 1984
- Федорова Е. В.* Введение в латинскую эпиграфику. – М., 1982.
- Шаровольский И. В.* Про народну латинь як основу романських мов. – К., 1947.
- Шушмарев В. Ф.* История итальянской литературы и итальянского языка. – Л., 1972.
- Alerbach E.* Introduction aux études de philologie romane. – Francfort, Klostérman, 1965.
- Coseriu E.* Estudios de lingüística románica. – Madrid, 1977.
- Elcock W.D.* The Romance Languages. – L., 1975.
- Hall R.A.Jr.* Comparative Romance Grammar. – New York, 1983.
- Jordan I. & Orr J.* An Introduction to Romance Linguistics. – Oxford, 1970.
- Klinkenberg Jean-Marie.* Des langues romances. Louvain-la-Neuve, 1992.
- Lausberg.* Filología Románica. – Madrid, Gredos, 1967-1972. – 4 vol.
- Mourin L.* Introduction à la morphologie comparée des langues romanes. – Bruges, 1962.
- Posner R.R.* The Romance Languages. A linguistic Introduction. – New York, 1966.
- Renzi L.* Nuova introduzione alla filologia romanza. – Bologna: Il Mulino, 1985.
- Rohlf G.* Panorama delle lingue neolatine. Piccolo atlante linguistico panromanzo. – Tubingen, 1986.
- Tagliavini C.* Le origini delle lingue neolatine. Introduzione alla filologia romanza. – Bologna, 1972.

ТЕОРЕТИЧНА ФОНЕТИКА ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Фонетика як наука про утворення звуків мови і про їх акустичні властивості. Фонетика і фонологія. Фонологія мови і фонологія мовлення. Фонетика історична, описова, порівняльна, порівняльно-історична, експериментальна.

Зв'язок фонетики, граматики, лексики, стилістики та історії іспанської мови. *Нормативна літературна вимова іспанської мови* як полінаціональної: орфоепічна норма й вимовні варіанти. Вимовна стилістика, фонетичний стиль. Фонетична інтерференція. Поняття про *фонетичні засоби*: звуки мови, словесний наголос, фразовий наголос, інтонація. Поняття про *фонетичні* одиниці мови: фраза, такт мовлення, фонетичне слово, склад, звук.

Активні й пасивні *органи мовлення* та їх функціонування. Фонема як найкоротша звукова одиниця, що вирізняє звукові оболонки різних слів і морфем. Варіанти фонем. Фонемний ряд. Фонемні сильні та слабкі. Диференційні ознаки фонем (глухість/ дзвінкість, вибуховість / фрикативність).

Орфоепія та орфографія. Основи іспанської орфографії. Фонетичний принцип орфографії. Фонетичний символ. Фонетична транскрипція. Транскрипція запозичених слів. Фізичні якості звука. Фонетична різниця голосних і приголосних.

Голосні фонемні іспанської мови: за ступенем підйому язика: голосні

переднього ряду, середнього ряду, заднього ряду. Сильні й слабкі голосні. Монофтонги. Поєднання голосних звуків. Дифтонги: висхідні, нисхідні. Трифтонги. Голосні фонемі іспанської мови в різних національних варіантах. Голосні фонемі іспанської, української та російської мов.

Система приголосних фонем іспанської мови. Класифікація приголосних за: 1) участю шуму в голосі (сонорні, шумові дзвінки, шумові глухі); 2) місцем утворенням шуму (губні: губно-губні; губно-зубні; язичні: передньо-язичні, зубні, палатально-зубні, середньо-язичні, задньо-язичні); 3) способом утворення шуму (зімкнені, щілинні, африкати, зімкнено-похідні, носові й бокові, вібраційні); 4) відсутністю чи наявністю палаталізації (приголосні тверді та м'які).

Фонетичне чергування. Фонетичний закон. Деякі випадки асиміляції приголосних. Поняття про фонетичне слово. *Складоподіл.* Склад і фонетична група. Склад ненаголошений, наголошений, відкритий, закритий.

Наголос у слові. Поняття мовного потоку. Мовний такт, тактовий наголос (синтагматичний). Фразовий наголос. Логічний наголос. Емфатичний наголос.

Фонема, фраза. Принципи сегментації мовного потоку.

Наголос та інтонація. Мелодика, ритм, інтенсивність, темп і тембр мовлення. Інтонація і смисл висловлювання. Висхідна і нисхідна інтонація. Інтонація розповідного речення. Оклична інтонація. Інтонація спонукання. Інтонація емфатичної та неемфатичної вимови. Фонетичні засоби передачі емфази.

Звук, слово, текст. Ритмічна організація тексту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

I. Основна література

- Обручникова О. П.* Іспанська мова. Вступний фонетичний курс. – К: Освіта України, 2010.
- Tomás Navarro, T.* Manual de entonación española. – Madrid, 2003.
- Tomás Navarro, T.* Manual de pronunciación española. – Madrid: CSIC, 2009.
- Tomás Navarro, T.* Estudios de fonología española. – Madrid, 2005.

II. Додаткова література

- Дубовский Ю.А.* Анализ интонации устного текста и его составляющих. – Минск, 1978.
- Иванова Л.Г., Мартынова Н.А., Хонкасало Э.И.* Испанский язык на Кубе. – М., 1971.
- Карпов Н.П.* Фонетика испанского языка (теоретический курс). – М., 1969.
- Лебедева Н.А.* Фонетика испанского языка (вводный курс). – М., 1971.
- Пригожина Р. Н., Флорес-Фернандес Х. М.* Вводный фонетический курс испанского языка. – М.: Высшая школа, 1975.
- Приходько Н.П.* Особенности испанского языка в Эквадоре (фонетика и грамматика) : Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – М., 1980.

- Тамайо Э.* Коррективный курс фонетики испанского языка. – М, 1966.
- Трегубова А.И.* Новые формы испанской орфоэпии и орфографии. – Минск, 1968.
- Трубецкой К.С.* Основы фонологии. – М., 1960.
- Academia Española.* Nuevas normas de Prosodia y Ortografía. – Madrid, 1982.
- Alarcos Llorach, Emilio.* Fonología española. – Madrid; Gredos, 1983.
- Alvar López, Manuel.* Fonética, fonología y ortografía. – Madrid, 1979.
- Malmberg, Bertil.* Estudios de fonética hispánica. – Madrid, 1965.
- Martínez de Sousa, José.* Diccionario de ortografía. – Madrid, 1985.
- Quilis, Antonio.* Bibliografía de fonética y fonología española. – Madrid, 1965.
- Vicente Rivas, Ana.* Fonética española. – К., 1976.

ТЕОРЕТИЧНА ГРАМАТИКА СУЧАСНОЇ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Вступ

Предмет теоретичної граматики як навчальної дисципліни, її зв'язок і взаємодія з нормативною та історичною граматиною. Організуюча та абстрагуюча роль граматики. *Завдання* курсу теоретичної граматики: вивчення мови як системи, особливості функціонування цієї системи в її національній своєрідності.

Підсистеми та рівні мови. Мова та мовлення. Синтагматичні й парадигматичні відношення в системі мови. Поняття опозиції та нейтралізації. Категорії мови: понятійні, граматичні та текстові. Поняття функціонально-семантичного поля (мікрополя та макрополя).

Грамматичне й лексичне значення, їх взаємодія. Грамматична форма. Грамматична категорія.

Одиниці мови, їх міжрівнева кореляція.

Морфологія та синтаксис як дві складові частини граматики, їх взаємодія.

Поняття мовної норми. Мова та узус. Грамматична варіативність у національних варіантах іспанської мови.

Опис граматичної будови іспанської мови в іспанській лінгвістичній традиції. Розробка проблем теоретичної граматики у вітчизняній та російській іспаністиці.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРАМАТИЧНОЇ БУДОВИ СУЧАСНОЇ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Морфологія

Вступ. Особливості морфологічної системи іспанської мови (словотворення та словозміна). Співвідношення аналітизму та синтетизму в будові сучасної іспанської мови. Критерії для виділення частин мови в загальному мовознавстві. Поділ частин мови (лексико-граматичні розряди слів) на самостійні (повнозначні) та несамостійні (службові), на змінювані й незмінювані.

Іменник. Грамматичне значення іменника. Словотворення іменника.

Лексико-семантичні розряди іменника: загальні та власні назви, назви істот і неістот, конкретні та абстрактні іменники. Граматичні категорії іменника: лексико-граматична категорія роду й граматична категорія числа. Іменники, які мають одну форму числа: *singularia tantum* та *pluralia tantum*. Синтаксичні функції іменника. Субстантивація.

Артикль. Різні підходи до детермінації артикля: службова частина мови як граматична категорія. Система форм артикля: означений, неозначений і нульовий артикль. Морфологічні й синтаксичні функції артикля. Стилiстичні функції артикля. Уживання артикля з власними назвами.

Прикметник. Граматичне значення прикметника. Словотворення прикметника. Лексико-семантичні розряди прикметника: прикметники якісні та відносні. Граматичні категорії прикметника: категорія роду, числа, ступені порівняння. Синтаксичні функції прикметника: атрибутивна й предикативна. Позиція якісного прикметника: препозиція та постпозиція. Предикативні сполуки прикметника з дієсловом *ser* та *estar*, їх класифікаційні відмінності. Ад'єктивація.

Числівник. Лексико-семантичні розряди числівника: порядкові й кількісні числівники. Синтаксичні функції числівника.

Займенник. Граматичне значення займенника. Лексико-граматичні розряди займенника: особові, зворотний займенник *se*, присвійні, вказівні, відносні, питальні, неозначені й заперечні займенники. Синтаксичні функції займенника.

Дієслово. Граматичне значення дієслова. Морфологічна, семантична та функціональна класифікація дієслів. Граматичні категорії дієслова: час, спосіб, особа, число, стан. Проблема виду. Система часів індикатива та субхунтива. Проблема кондиціоналу. Неособові форми дієслова. Конструкції (описові, зв'язані та абсолютні) з інфінітивом, дієприкметником і герундієм.

Прислівник. Граматичне значення прислівника. Словотворення прислівника. Семантична класифікація прислівників. Ступені порівняння. Синтаксичні функції прислівника. Адвербіалізація.

Прийменник. Граматичне значення прийменника. Словотворення прийменників. Класифікація прийменників за їх семантикою та за їх структурою (прості, складні, подвійні). Функції прийменників.

Сполучник. Граматичне значення сполучника. Словотворення сполучників. Класифікація сполучників за їх семантикою та структурою.

Частка. Граматичне значення часток. Семантична класифікація часток.

Вигук. Граматичне значення вигуків. Словотворення вигуків. Класифікація вигуків за їх семантикою та за їх структурою. Синтаксичні функції вигуків.

Синтаксис

Вступ. Основні синтаксичні одиниці: члени речення, словосполучення, речення, надфразова єдність, складне синтаксичне ціле. Просте речення як центральна одиниця синтаксису. Номінативний і комунікативний аспекти речення.

Речення як структурна схема або модель, одиниця мови; висловлення як лексично заповнена модель – одиниця мовлення. Предикативний мінімум як мінімальна структурна схема речення та номінативний мінімум як розширена структурна схема речення.

Денотат та сигніфікат речення. Пресупозиція як сукупність “фонових” знань. Імплікація та інференція. *Асиміляція* в синтагматичному та парадигматичному аспектах у синтаксисі речення. *Кореляція* одиниць синтаксису речення та синтаксису тексту: речення, висловлення, надфразованість, мікротекст. *Акт мовлення*. Компоненти акту мовлення: адресант, адресат, тема розмови. Локутивна та ілокутивна сила висловлення. Перлокутивний ефект висловлення.

Члени речення

Член речення як мінімальна одиниця синтаксичної структури речення. Співвідношення змістового та формального планів члена речення: елемент ситуації (частина мови). Асиметрія та синкретизм синтаксичних форм і функцій у системі членів речення. Структурні й функціонально-семантичні типи членів речення. Типи класифікацій членів речення. Ієрархія членів речення: підмет, присудок, додаток, обставини, означення, прикладка; їх конструктивна значимість. Делімітація та ідентифікація членів речення.

Підмет. Структурні ознаки підмета. Первинні та вторинні семантичні функції підмета. Різні частини мови у функції підмета.

Присудок. Семантичні типи предикатів: процесний предикат (підтипи: екзистенціональний, локальний, реляційний, акціональний) і кваліфікативний предикат (підтипи: ідентифікуючий, класифікуючий, характеризуючий). Процесно-кваліфікативний предикат (дієслівно-іменний, або подвійний; складений присудок). *Структурні типи присудка*: простий дієслівний, складений дієслівний, простий іменний, складений іменний присудок і присудок перехідного типу. Ускладнені форми присудка: конструкції з безособовими формами дієслова.

Додаток. Типи додатків: прямий, непрямий, додаток безособового та додаток пасивного дієслова. Структурні ознаки й семантичні функції додатка. Частини мови, що виступають у функції додатка. *Предикат прямого додатка*; частини мови, що виступають у його функції.

Обставини. Типи обставин та частини мови, які виступають у їх функції.

Означення. Типи означень: атрибутивні та обставинні означення. Частини мови, що виступають у функції означень.

Прикладка як окремий самостійний член речення. Відмежування прикладки від означення.

Виокремлення членів речення. Співвідношення невиокремленого й виокремленого варіантів. Вторинні функції виокремлених членів у реченні. Вільна позиція виокремлених членів речення. *Парцеляція* членів речення як крайній ступінь виокремлення. Ідентифікація парцелятивів спробою їх “повернення” в базове речення. *Однорідні члени речення*. Проблеми однорідності присудків.

Словосполучення. Словосполучення як мовна одиниця: номінативна, що

утворюється внаслідок сполучення слів поза межами речення, та синтаксична, яку можна виділити в межах речення. Усталені та вільні словосполучення.

Типи синтаксичного зв'язку між компонентами словосполучень: взаємозалежність, сурядність, підрядність (підтипи: узгодження, керування, прилягання), акумуляція. *Синтаксичні відношення між компонентами словосполучень з підрядним зв'язком:* об'єктні, атрибутивні, позитивні, обставинні. *Засоби реалізації синтаксичного зв'язку між компонентами словосполучення:* форма слова, службові слова, порядок слів. Поняття валентності.

Усталені та вільні словосполучення.

Класифікація словосполучень з підрядним зв'язком за морфологічним типом головного слова.

Речення як мінімальна комунікативна одиниця мови. Рівні аналізу речення: семантичний, синтаксичний, або структурний, логіко-комунікативний, прагматичний. *Ознаки речення:* 1) предикативність (співвіднесеність названої ситуації з дійсністю), що реалізується в категоріях модальності та часу, 2) певна структурна модель (кожне речення відповідає певній структурній моделі-схемі, 3) інтонаційна оформленість.

Предикативність та присудковість, їх кореляція. *Типи предикативності:* згорнута предикативність (виражена процесним іменником), прихована предикативність (виражена непроцесним словом – обставинами, означенням), потенційна поліпредикативність (яка виникає внаслідок об'єднання в структурі одного речення основної предикації та напівпредикативного комплексу), поліпредикативність (як результат об'єднання в структурі одного речення декількох предикацій).

Типи класифікації речень. Класифікація речень за структурою: просте речення (двоскладове, односкладове, неповне та слово-речення), ускладнене речення, складне речення. Класифікація речень за комунікативною інтенцією: за метою висловлення (розповідне, питальне, оптативне, спонукальне), за типом констатації повідомлення (стверджувальне, заперечне), за мірою емоційності (нейтральне, окличне). Класифікація речень за їх семантикою: екзистенційні, вживані в побутовому спілкуванні, кваліфікативні (їх підтипи: речення тотожності, класифікації, характеристизації), реляційні, локальні, акціональні. Класифікація речень за прагматичною інтенцією: констатив (речення-ствердження), промісив (речення-обіцянка), менасив (речення-загроза), перформатив (речення, унаслідок вимови якого настає зміна стану адресата чи адресанта, або встановлюються нові відносини між адресатом та адресантом), директив (речення, які спонукають до дії та серед яких можна виділити ін'юктив – речення-наказ та реквестив – речення-прохання), квеститив (речення-питання).

Структура та семантика *розповідних речень.* Тема як рематична організація речення. Порядок слів. Структура та семантика *питальних речень.* Загальне (незайменникове) та окреме (займенникове) питання. Структура та семантика *оптативних та спонукальних речень.* Структура та семантика *заперечних речень* (розповідних та питальних). Загальне та окреме заперечення.

Структура та семантика *окличних речень*.

Односкладні речення: дієслівні та іменні, їх структурні типи.

Номінативні речення, їх специфіка. Називні речення як окремий тип номінативних речень. *Слова-речення. Неповне*(еліптовані) *речення*.

Мовні процеси, які ускладнюють структуру простого речення: поширення внаслідок введення однорідних членів речення та поширення внаслідок введення другорядних членів речення. Ускладнення як процес утворення вторинної предикації.

Ускладнене речення та його типи (речення, ускладнені внаслідок виокремлення та парцеляції їх компонентів; речення, ускладнені внаслідок введення до їх складу вставних елементів та звертань).

Складне речення та його типи. *Безсполучникове складне речення* та проблема інтеграції речень. Безсполучникові складні речення із сурядними, підрядними та приєднальними відношеннями між їх складовими частинами. *Складносурядне речення та його типи* (із зіставним, протиставним та розділовим зв'язком). Складносурядні речення відкритої та закритої структури. *Складнопідрядні речення* з підрядними підметовими, присудковими, додатковими, означальними, обставинними. Одночленні / двочленні структури. Автосемантия / синсемантия частин складного речення. Синкретизм засобів зв'язку. Розташування підрядного речення стосовно головного.

Синтаксична синонімія: підрядне речення – (інфінитивна, герундіальна, дієприкметникова) конструкція. Чужа мова: пряма, непряма, невласно-пряма.

Надфразова єдність як синтаксична одиниця тексту. Кореляція понять: НФС / мікротекст / абзац. Вставні слова. Парцеляція.

Контекстуальні зв'язки та їх типи: пояснювальний, зіставний, протиставний, приєднально-оцінний.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

І. Основна література

Васильєва-Шведе О.К., Степанов Г.В. Теоретическая грамматика испанского языка. Синтаксис предложения. – М., 1999.

Литвиненко Е.В. Грамматика испанского языка (на испанском языке). – К., 1976.

Серебрянська А.О., Підпригора Ю.Г. Грамматика іспанської мови: граматичний аналіз. – Київ, КНЛУ. – 2002.

Серебрянська А.О. Gramática teórica de la lengua española. – Kyiv, 2001. – 93 p.

Сусов И. П. Введение в языкознание. – М.: Восток – Запад, 2006.

Aguilar Zamorano Alfonso. El Subjuntivo en la historia de la gramática española. – 2005 – 416 p.

Cámara Pérez Sergi, María Falgueras Gorospe Rosa, Miarnau Montserrat Pilar, Miñambre Berbel, Elena. Gramática. – Madrid, 2008. – 128 p.

- Carmen Nicolás Vicioso*. Cuaderno Lengua y Literatura. Gramática 1. Análisis de la oración simple. – Madrid, 2008. – 64 p.
- Carmen Nicolás Vicioso*. Cuaderno Lengua y Literatura. Bachillerato. Gramática II. Análisis de la oración compuesta. – Madrid, 2008 – 64 p.
- Cuenca María*. Gramática del texto. – Madrid, 2010. – 96 p.
- Duerot O.Schaeffer J.-M.* Nuevo diccionario enciclopédico de la ciencias del lenguaje. – Madrid: Arrecife Producciones. – 1995.
- Guillermo Hernández*. Análisis gramatical. Teoría y práctica. Ejercicios y actividades de autoaprendizaje. – Madrid, 2004. – 263 p.
- Guillermo Ochoa Gómez*. La oposición indicativo-subjuntivo (teoría y práctica del uso). – Kyiv, 2001. – 72 p.
- Juan L. Cruz*. Curso de gramática. – La Habana, 2009 – 112 p.
- Korbozerova N.M., Serebrianska A.O.* Gramática teórica de la lengua española contemporánea. – Kyiv, 2005, – 287 p.
- Hernando Cuadrado L.A.* Gramática del adverbio en español. – Madrid, 2006. – 128 p.
- Moreno Cabrera J.C.* Curso universitario de lingüística general. – Madrid: Síntesis, 1991.
- Moreno Concha, Moreno Victoria, Zurita Piedad*. Avance. Curso de español. Nivel intermedio-avanzado. – Madrid, 2007. – 205 p.
- Morales Onieva, Luis Juan*. Como dominar gramática estructural del español . – Madrid. – 2002, 312 p.
- Martín García, Josefa*. Ejercicios de gramática. Nivel superior. – Español Lengua Extranjera, 2002 –120 p.
- Martín García, Josefa*. Ejercicios de gramática. Nivel Avanzado Español Lengua Extranjera . – Madrid, 2002 – 104 p.
- Sánchez Aquilino, Cantos Pascual*. Ejercicios gramaticales. – Madrid, 2008 – 240 p.
- Castro Francisca, Diaz Pilar*. Gramática y vocabulario. – Madrid, 2004 – 224 p.
- Porroche Ballesteros Margarita*. Aspectos de gramática del español coloquial para profesores de español. – Barcelona, 2007.
- Sarmiento Ramón, Sánchez Aquilino*. – 2007 – 336 p.
- Gianni Rodari*. Gramática de la fantasía. Un clásico de la literatura pedagógica para aprender a usar la imaginación. Introducción al arte de contar historias. – Madrid, 2002. – 272 p.
- Seco, Manuel*. Gramática esencial del Español. – Madrid, 1989.
- Serrano, María Jose*. Gramática del discurso. – Madrid, 2006. – 192 p.

II. Додаткова література

- Васильева-Шведе О.К., Степанов Г.В.* Теоретическая грамматика испанского языка. Морфология и синтаксис частей речи. – М, 1980.
- Виноградов В.С.* Грамматика испанского языка. – М., 1978.
- Деев М.Н.* Предлоги современного испанского языка. – М., 1973.
- Канонич С.И.* Ситуативно-речевая грамматика испанского языка. – М., 1979.
- Рылов Ю.А.* Синтаксические связи слов в испанском предложении. – Воронеж, 1985.

- Кочубинська-Смичковська Ю. А.* Синтаксис сучасної іспанської мови. – К., 2000.
- Супрун А.В.* Грамматика и семантика простого предложения. – М., 1977.
- Конструктивные единицы предложения и текста. Методические рекомендации по курсу теоретической грамматики испанского языка.* – К., 1986.
- Academia Española.* Esbozo de una nueva Gramática de la Lengua Española. – Madrid, 1973.
- Alarcos Llorach, Emilio.* Estudios de gramática funcional del español. – Madrid, 1984.
- Alcina Franch, Juan Blecua, José Manuel.* Gramática española. – Barcelona, 1983.
- Alonso, Martín.* Gramática del español contemporáneo. – Madrid, 1974.
- Bello, Andrés; Cuervo, Rufino José.* Gramática de la lengua castellana. – Buenos Aires, 1981.
- Bello, Andrés.* Estudios gramaticales. – Madrid, 1983.
- Bosque, Ignacio.* Las categorías gramaticales. – Madrid, 1990.
- Contreras Heles.* El orden de las palabras en español. – Madrid, 1978.
- Criado de Val, Manuel.* Gramática española. – Madrid, 1978.
- Escarpanter, José.* Introducción a la moderna gramática española. – Madrid, 1974.
- Giliy Gaya, Samuel.* Curso Superior de Sintaxis Española. – Barcelona, 1970.
- Hernández Alonso, César.* Sintaxis Española. – Valladolid, 1979.
- Hernández Parido, Francisco.* Aspectos de la negación. – Leon, 1985.
- Kany, Charles.* Sintaxis hispanoamericana. – Madrid, 1969.
- Lenz, Rodolfo.* La oración y sus partes. Estudios de gramática general y castellana. – Madrid, 1968.
- López García Ángel.* Gramática cognitiva para profesores de español.– L2. Cómo conciben los hispanohablantes la gramática. – Madrid, 2005. – 248 p.
- Marcos Marín, Francisco.* Estudios sobre el pronombre. – Madrid, 1978.
- Marcos Marín, Francisco.* Curso de Gramática Española. – Madrid, 1981.
- Nebrija, Antonio.* Gramática de la lengua castellana. – Madrid, 1980.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Вступ

Предмет і завдання лексикології. Функціональні аспекти діяхронної та синхронної, історичної та описової лексикології.

Словниковий склад мови як цілісна система. Рухливість словникового складу. Диференціація лексики з огляду на: а) ступінь вживання в мовленнєвій діяльності (активна й пасивна); б) сфери вживання (загальноживана й спеціальна); в) стилістичні ознаки (нейтральна й маркована).

Розділи лексикології: ономаціологія, семантика, словотвір, фразеологія, етимологія, діалектологія, лексикографія. Місце лексикології серед інших філологічних дисциплін та взаємозв'язок між ними. Внесок видатних лінгвістів-іспаністів у розробку окремих питань загальної лексикології та лексикографії.

Сучасні методи лексикологічних досліджень: сегментативний,

дистрибутивний, трансформаційний, компонентний, структурний, статистичний, контекстуальний, екстралінгвальний.

Слово як одиниця мови

Проблеми визначення поняття “слово”. Різномовні рівні структури слова: фонемний, морфемний, лексико-семантичний, синтаксичний.

Слово як лінгвістичний знак. Трикутник знакової природи слова: а) матеріальна форма; б) значення, що закріплене в суспільній комунікативній практиці; в) предмет позамовної дійсності. Термінологічне визначення понять денотат – денотант, сигніфікат – сигніфікант, референт – символ.

Диференційні ознаки, що формують лінгвістичну природу слова: лексичне значення, номінативна функція, виокремленість, структурна цілісність, позиційна рухливість. Критерій класифікації слів: морфологічний, синтаксичний, семантичний. Повні слова й слова-форми. Проблема делімітації, визначення кордонів слова та шляхи її вирішення в іспанській мові.

Знакові функції слова: раціональна, номінативна, конотативна, прагматична.

Ономасіологія

Предмет і завдання ономасіології. Теорія номінації та мотивація. Умовність взаємозв'язку між змістом і формою слова. Мотивована й немотивована лексика.

Абсолютна мотивація та її різновиди. Ономато́пєя – утворення слів шляхом звуконаслідування. Типи фонетичної мотивації: первинна і вторинна. *Відносна* мотивація та її різновиди. Морфологічна – афіксальна деривація, парасинтетика, словоскладання; семантична – пряме та фігуральне значення. *Демотивація* слів, втрата асоціативного зв'язку між лінгвістичним знаком і його похідною мотивацією. Евфемізми й табу.

Семантика

Предмет і завдання семантики. Типи семантичних відносин. Парадигматика як вертикальна вісь, що формує ієрархію слів за ознакою їх подібності, наприклад, синонімічні ряди, тематичні групи, семантичні поля. Синтагматика як горизонтальна вісь, що формує в процесі мовлення ієрархію лексичних одиниць за ознакою суміжності, наприклад, фонемні й морфемні у слові; слова й словосполучення в реченні; речення в тексті.

Семантична структура слова. Компоненти лексичного значення: денотативний, конотативний, стилістичний. Семантичне поле. Семантико-функціональне поле. *Моносемія та полісемія*. Принцип асиметричності мовного знака. Структурні відношення багатозначних слів: основне, номінативне; і вторинні, похідні. *Зміна значення слова*. Основні засоби зміни семантичного значення: розширення, звуження, зміщення. Мовні й позамовні причини еволюції семантичного значення.

Метафора, метонімія.

Пароніми та їх стилістична функція. Омоніми та їх класифікація.

Синонімія як тип лексико-семантичних відносин, що ґрунтуються на

збігу лексичних значень. Джерела синонімії: а) позначення одного поняття на основі різних мотиваційних ознак; б) стилістично маркована лексика й експресивно-оцінні засоби словотвору; в) засвоєння іншомовної лексики. Лінгвістичні критерії визначення та класифікації синонімів: повні (абсолютні) та неповні (відносні). Семантичні, стилістичні й семантико-стилістичні синоніми. *Поняття домінанти й синонімічного ряду*. Синонімія багатозначних слів. Контекстуальні синоніми. Стилiстична функція синонімів.

Антонімія як лексичний тип лексико-семантичних відносин, що ґрунтуються на протилежності та взаємовиключені лексичних значень. Джерела антонімії: позитивно-негативні оцінки, протилежні параметричні ознаки простору й часу, інтенсивність дії, градація якості. *Лінгвістичні критерії визначення та класифікації антонімів*. Семантичні антоніми та їх підтипи: а) комплементарні, відношення взаємовиключення; б) контрарні, відношення взаємодоповнення за градацією відносних ознак; в) конверсійні, відношення взаємозалежності, суміжності й причинного зв'язку. *Структурні антоніми та їх підтипи*: різнокореневі, лексичні, та однокореневі, лексико-граматичні. Семантичні особливості префіксального словотвору антонімів. Іспанські префікси зі значенням заперечення ознаки. *Антономія багатозначних слів*. Контекстуальні антоніми. Стилiстичні функції антонімів. Антитеза.

Словотвір

Предмет і завдання словотвору. Словотвірна основа в іспанській мові. Поняття твірної основи й словотвірних формантів. Продуктивність словотвірного типу. Гніздо споріднених слів і мотивація відносин між ними. Синхронний аналіз похідних слів та їх класифікація з огляду на номінативну функцію: означення осіб, продуктів, знаряддя або об'єкту діяльності людини, процесу та його результату, абстрактних й узагальнених понять.

Різновиди та способи словотвору. Морфологічний спосіб: афіксальна деривація, парасинтетика, основоскладання, аббревіація. Неморфологічний спосіб: конверсія, лексико-семантичний, та лексико-синтаксичний словотвір.

Суфіксальна деривація. Загальна характеристика суфіксів та їх класифікація. Продуктивні та непродуктивні суфікси. Дуалізм суфіксів, що походять з культурної та вульгарної латини. Суфіксальний словотвір іменників, прикметників, дієслів та прислівників. *Оцінні суфікси*; їх класифікація. Функціонально-стилістичні значення й емоційна оцінність функції оцінних суфіксів. Особливості їх використання.

Префіксальна деривація. Загальна характеристика префіксів та їх класифікація. Семантичне значення префіксів.

Основоскладання та структура складених слів. Продуктивні моделі словоскладання. Гібридні слова з латинськими та грецькими основами.

Абревіація, або скорочення. Типи скорочення: апокопа, афреза, синкопа. Абревіатури як твірна основа деривації.

Фразеологія

Предмет і завдання фразеології. Вільні словосполучення та усталені

звороти. Поняття фразеологічної одиниці. Основні типологічні ознаки фразеологізмів: семантична цілісність, відтворюваність у мовленні, вторинна номінація, розчленована будова. Класифікація фразеологічних одиниць за їх структурою та функцією.

Типи та підтипи фразеологічних одиниць. Номінальні, ад'єктивні, вербальні, усталені звороти з дієприкметником, адвербіальні, прономінальні, вигуківі. Ідіоми із запереченням у структурі.

Багатозначність, синонімія та антонімія фразеологічних одиниць. Семантична, лексична, морфологічна й синтаксична варіативність.

Експресивно-стилістичні властивості фразеологізмів. Ідіоми в контексті.

Прислів'я й приказки. Крилаті вирази. Афоризми.

Лексичний склад іспанської мови з огляду на його походження

Предмет і завдання етимології. Елементи, що формують основний лексичний фонд іспанської мови: спадщина латинської мови, культизми, напівкультизми, запозичення з інших мов. Етимологічні дублети. Інтернаціоналізми.

Семантико-тематичні групи запозичених слів. Запозичення з мов романської групи, арабізми, американізми, англіцизми. Українські слова в іспанській мові. "Іспанізми" в українській мові.

Шляхи входження іншомовної лексики у словниковий склад. Способи засвоєння нових слів: транслітерація, калька, імітація. Асиміляція запозичень. Фонетичні, морфологічні й семантичні зміни іншомовних слів у процесі функціонування в іспанській мові. Народна етимологія.

Роль ЗМІ в процесі лексичної інтерференції.

Лексичний склад іспанської мови з огляду на сферу вживання.

Поняття ядра та периферії лексичного складу мови. Шар загальноновживаної лексики. Обмежувальні ознаки спеціальної лексики: а) професійна діяльність (термінологічна, професійна лексика); б) територія поширення (регіональні діалекти та ареальна варіативність); в) соціальні угруповання (жаргон).

Архаїзми й неологізми. Варваризми та їх різновиди.

Термінологічна й професійна лексика. Соціальні жаргонізми та арготизми. Лексичні особливості розмовної іспанської мови.

Соціолінгвістичні аспекти діалектів іспанської мови в межах *Піренейського півострова*. Фонетичні, граматичні й лексичні особливості арагонського, леонського, андалузського діалектів та їх підтипів. Територіально-соціальна диференціація іспанської мови в країнах *Латинської Америки*. Лінгвістичні й екстралінгвістичні фактори, що сприяли утворенню національних варіантів. Фонетичні, граматичні й семантичні особливості національних варіантів.

Політика іспанської Королівської Академії в питаннях нормативного стандарту мови.

Лексикографія

Предмет і завдання лексикографії. Типи словників. Характеристика найважливіших словників іспанської мови. Внесок Хуліо Касареса у лексикографію.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

І. Основна література

- Арутюнова Н.Д.* Проблемы морфологии и словообразования: на материале испанского языка. – М.: Языки славянских культур, 2007. – 285с.
- Виноградов В.С.* Лексикология испанского языка. – М., 2003.
- Мерзлікіна О.В.* Фразеологія іспанської мови: лінгвопрагматичний аспект. – К.: ВПЦ “Київський університет”. – 2007.
- Помірко Р.С.* Іспанська мова та її діалекти (варіантність слова). Монографія. – Львів, 1996.
- Яковлева Е.В.* Лексикология испанского языка: Теория и практика. – СПб, КАРО, 2007. – 240с.
- Яковлева Е.В.* Семасиология испанского языка. Лекции. – СПб., 1995.
- Almela Pérez R.* Procedimientos de formación de palabras en español. – Barcelona, 1999.
- Alvar Ezquerro M.* La formación de palabras en español. – Madrid, 1995.
- Casado Velarde, M.* Tendencias en el léxico español actual. – Madrid, 2005.
- Cabré M.T.* La terminología. Teoría, metodología, aplicaciones. – Barcelona, 1993.
- Carbonell Basset, D.* Diccionario de argot: el soez. – N.Y., 2002. – 773p.
- Escobedo Rodríguez A.* Estudios de lexicología y lexicografía. – Almería, 1994.
- Fernández Sevilla J.* Neología y neologismos en español contemporáneo. – Granada, 1982.
- Gil Fernández J.* La creación léxica en la prensa marginal. – Madrid, 1986.
- Gómez Capuz J.* El préstamo lingüístico: conceptos, problemas y métodos. – Valencia, 1998.
- Gómez Torrego L.* El léxico en el español actual: uso y norma. – Madrid, 1995.
- Guerrero Ramos G.* Neologismos en el español actual. – Madrid, 1995.
- Introducción a la lingüística española / Manuel Alvar (director).* – Barcelona, 2000.
- Lang M.F.* Formación de palabras en español: morfología derivativa productiva en el léxico moderno. – Madrid, 1992.
- Miranda J.A.* Usos coloquiales del español. – Salamanca, 1992. – 166 p.
- Otaola Olano C.* Introducción a la lexicología de la lengua española. – Madrid, 2003.
- Quiñonero J.* Lengua y el comentario del texto. – Barcelona, Octaedro, 1998.
- Sanmartín Saez J.* Lenguaje y cultura marginal: el argot de la delincuencia. – Valencia, 1998.

Словники

Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В.Н.Ярцевой. – М., 1990.

- Пасмурнов И.И.* Словарь сокращений испанского языка. – М.: Руссо: Русский язык, 1996. – 623с.
- Шишков В.В.* Словосочетания в русском и испанском языках. – Valencia, 1993.
- Agudo de Cea G.* Diccionario comentado de terminología informática. – Madrid, 1994.
- Diccionario de la lengua española.* – Madrid: RAE, 2001.
- Diccionario de neologismos de la lengua española.* – Barcelona, 1998.
- Diccionario de sinónimos y antónimos.* – Madrid, 2004.
- Diccionario de uso del español: CLAVE / sexta edición (aumentada y actualizada).* – Madrid, 2003.
- Diccionario panhispánico de dudas / Real Academia Española; Asociación de Academias de la Lengua Española.* – Madrid, 2005.
- Diccionario de la Lengua Española.* – Madrid, 1996.
- González J.L.* Diccionario de dichos y proverbios populares. – Madrid, 1998.
- Gran diccionario del argot. EL SOEZ.* – Barcelona, 2000.
- Gran diccionario usual de la lengua española.* – Barcelona, 1998.
- Nuevo diccionario de voces de uso actual / Bajo la dirección de M.Alvar Ezquerro.* – Madrid, 2003.
- Nuevo diccionario esencial de la lengua española.* – Madrid, 2002.
- Pharies D.* Diccionario etimológico de los sufijos españoles y de otros elementos finales. – Madrid, 2002.
- REDES: diccionario combinatorio del español contemporáneo / Dirigido por I.Bosque.* – Madrid, 2004.
- Sanmartín Sáez J.* Diccionario de argot. – Madrid, 1999.
- Moliner, María.* Diccionario de uso del español. – Madrid, 1997.

II. Додаткова література

- Арутюнова Н.Д.* Очерки по словообразованию в современном испанском языке. – М., 1961.
- Воронина М.М.* Пособие по лексикологии испанского языка. – К., 1977.
- Гитлиц А.М.* Пособие по лексикологии современного испанского языка. – М., 1974.
- Думбрэвяну И.М.* Очерк по теории словосложения (на материале романских языков). – Кишинев, 1980. – 112 с.
- Иваницкая А.А.* Практическая лексикология испанского языка. – К.: Выща школа, 1989. – 184 с.
- Иванова Л.Т., Мартынова Н.А., Хонкасало Э.И.* Испанский язык на Кубе. – М., 1971.
- Курчаткина Н.Н. и др.* Практикум по лексикологии испанского языка. – М., 1987.
- Курчаткина Н.Н., Супрун А. В.* Фразеология испанского языка. – М., 1981.
- Левитова Э.И., Вольф Е.М., Мовшович Н.А., Будницкая И.А.* Испанско-русский фразеологический словарь. – М., 1985.
- Медникова Э.М.* Значение слова и методы его описания. – М., 1974.
- Степанов Г.В.* К проблеме языкового варьирования: испанский язык Испании и

- Амери́ки. – М., 1979.
- Степанова М.Д.* Методы синхронного анализа лексики. – М., 1968.
- Степанов Г.В.* К проблеме языкового варьирования. – М., 1979.
- Уфимиева А.А.* Лексическое значение. Принцип семиологического описания лексики. – М., 1986.
- Alonso Martín.* Enciclopedia del idioma. Diccionario histórico y moderno de la lengua española (siglos XII al -XX). Etimológico, regional e hispanoamericano. – Madrid, 1982. – Vol. 3.
- Alonso Martín.* Ciencia del lenguaje y arte del estilo. – Madrid, 1967.
- Ahumada Lara, Ignacio.* Aspectos de lexicografía teórica, Aplicaciones al Diccionario de la Real Academia Española. – Granada, 1989.
- Battaner M. Paz.* Vocabulario político-social en España. – Madrid, 1972.
- Casado Velarde, Manuel.* Tendencias en el léxico español actual. – Madrid, 1985.
- Casares, Julio.* Introducción a la lexicografía moderna. – Madrid, 1950.
- Casares, Julio.* Cosas del lenguaje: Etimología, lexicología, semántica. – Madrid, 1986.
- Cerda Massó, Ramón.* Diccionario de lingüística. – Madrid, 1986.
- Coseriu, Eugenio.* Gramática, semántica, universales. – Madrid, 1987.
- Covarrubias Orozco, Sebastián.* Tesoro de la lengua castellana o española. – Madrid, 1984.
- García de Diego.* Manual de Dialectología Española. – Madrid, 1959.
- Ivanitsckaya A.O.* Lexicología práctica del español. – К., 1981.
- Kany, Charles Emil,* Semántica hispanoamericana. – Madrid, 1969.
- Lázaro Carreter.* Diccionario de términos filológicos. – Madrid, 1974.
- Morínigo, Marco A.* Diccionario de americanismos. – Buenos Aires, 1966.
- Pena, Jesús.* La derivación en español. Verbos derivados y sustantivos verbales. – Santiago de Compostela, 1980.
- Estudios sobre el léxico del español en América / Ed. Perl, Matthias. – Leipzig, 1982.
- Philologica Hispaniensa / In honorem Manuel Alvar.– Vol. I. Dialectología. – Madrid, 1983.
- Sainz de Robles F.* Diccionario español de sinónimos y antónimos. – La Habana, 1978.
- Sala, Marius* (coord.). El español de América. Léxico. – Bogotá, 1982.
- Santamaría, Francisco J.* Diccionario general de americanismos. – Vol. 3. – México, 1942.
- Seco, Manuel.* Diccionario de dudas y dificultades de la lengua española. – Madrid, 1987.
- Vorónina M.M.* Antología de la lexicología española. – К., 1977.

СТИЛІСТИКА СУЧАСНОЇ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Стилїстика як лінгвістична наука. Визначення завдань сучасної стилїстики. Мова і мовлення. Основні поняття лінгвостилїстики: стилїстика мови і стилїстика мовлення. Різновиди іспанської мови: усна й письмова мова. Літературна мова та її особливості. Проблеми культури мови.

Лінгвістична стилістика і літературознавча стилістика. Зв'язок стилістики з іншими лінгвістичними науками.

Стилістичні норми в актах спілкування. Стилістичні норми й функціонально-мовні / мовленнєві різновиди літературної мови.

Поняття стилю. Загальні принципи виділення стилів. Літературна мова і літературні стилі.

Система функціональних стилів, їх типологія і характеристика. Мовна норма і функціональні стилі.

Газетно-публіцистичний стиль: його лексико-фразеологічні й граматичні особливості. Види публіцистичних творів: інтерв'ю, огляд, публіцистичні замітки.

Науковий стиль: загальна характеристика. Термінологічна лексика. Запозичена лексика. Інтернаціоналізми. Граматичні особливості: парантез, алюзія.

Офіційно-діловий стиль і його характеристика. Види ділових паперів: оголошення, повідомлення, розпорядження/наказ, запрошення та ін.

Розмовний стиль: лексичні пласти, власне виразові та образотворчо-виразові засоби (прислів'я, приказки). Граматичні особливості розмовного стилю: емфаза, еліпс, анаколуф.

Літературно-художній стиль: загальна характеристика. Засоби мовної характеристики персонажів. Діалектизми, жаргонізми, арготизми.

Мовні стилі як засіб комунікації та прагматики, їхні особливості.

Специфіка іспанської віршованої мови. Структура вірша.

Силі викладу. Розповідний стиль. Описовий стиль. Акумулятивний стиль. Діалог. Монолог.

Лексикологічні основи стилістики. Смилова структура слова. Предметно-логічне значення. Емоційно-оцінне значення: узуальне і okazionale, стилістичне забарвлення.

Розвиток словникового складу сучасної іспанської мови. Стилістичні функції синонімів та антонімів. Омоніми. Пароніми.

Стилістична роль термінологічної лексики. Запозичення та їх стилістична роль: арго, архаїзми, історизми. Функціонально-стилістична диференціація іспанської фразеології.

Стиль і контекст. Функціонування мовних одиниць у контексті.

Стилістика частин мови. Транспозиція розрядів слів. Часова транспозиція. Лексичні та граматичні показники уособлення.

Прагматичні аспекти стилістичних засобів. Роль синтаксису у створенні стилістичних засобів. Інверсія. Експресивність питання, оклику, заперечення. Риторичне питання. Повтор. Паралелізм. Антитеза. Синтаксичні засоби компресії. Синтаксична конвергенція. Актуальне членування речення. Еліпс. Алюзія. Анаколуф. Асиндетон.

Образотворчо-виразові засоби (тропи).

Змінення значення. Метафора. Метонімія. Синекдоха. Уособлення. Символ і алегорія. Гіпербола. Порівняння. Епітет. Перифрази.

Оцінні елементи. Ідіоми. Прислів'я та приказки. Афоризми. Іронія.

Прагматичний та соціальний характер висловлення.
Фонетична стилістика: алітерація і асонанс. Ономатопея. Стилiстичне використання інтонації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

I. Основна література

- Зарицький М.С.* Стилiстика сучасної української мови: Навч. посiбник для студ. вищих навч. закладiв / КПШ. – К.: Парламентське вид-во, 2001. – 156 с.
- Кухаренко В.А.* Інтерпретація тексту. – М.: Просвещение, 1988.– 192 с.
- Маслова В.А.* Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста. – Минск: Высшая школа, 1997. – 156 с.
- Ніцевич А.А.* Опорний конспект з курсу стилістики іспанської мови. – О.: Астропринт, 2002. – 96с.
- Ніцевич А.А.* Практикум із стилістики іспанської мови. Навч. посiбник./ – О.: Астропринт, 2004. – 280 с.
- Пономарів О.О.* Стилiстика сучасної української мови: Підручник. –3-е вид., перероб. і доповн. – Тернопiль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.
- Романова Г.С.* Испанский язык в зеркале газетной страницы. Некоторые особенности лексики и грамматики периодической печати Испании: Учебное пособие. – М.: Изд-во МГИ МО, 1992. – 121 с.
- Сагач Г.М.* Риторика: [Навч. пос. для серед. і вищ. закл. освіти] / Київ. нац. ун-т. ім. Т. Шевченка.– 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Вид. дiм “Ін Юре”, 2000. – 565 с.
- Becerra Hiraldo, J. M.* Comentario léxico-semántico de textos. – Madrid: Arco Libros, 2008. – 112p.
- Briz Gómez, A.* El español coloquial en la conversación. – Barcelona: Ariel, S.A., 1998. – 225 p.
- Briz Gómez, A. y Martínez, M.J.* Pragmática y gramática del español hablado. – Valencia: Libros Pórtico, 1996. – 447 p.
- Cascón Martín E.* Lengua española y comentario del texto. Teoría y práctica. – Madrid: Edinumen, 1997. – 305 p.
- Criado de Val M.* Fisionomía del español y de las lenguas modernas. – Madrid: Saeta, 1972. – 257 p.
- Dubsky J.* Introducción a la estilística de la lengua. – La Habana, 1970. – 175p.
- Escribano Hernández A.* Uso periodístico de la lengua: los títulos en prensa. Salamanca: Ediciones Universidad Salamanca, 2001. – 190p.
- Gómez Torrego, L.* Análisis sintáctico: teoría y práctica; prólogo de Ignacio Bosque. – Madrid: SM, 2002. – 318 p.
- González Hernández O.* El comentario de textos: los textos narrativos, descriptivos, expositivos y argumentativos. – Madrid: Bruño, 2002. – 56 p.
- Guetman Z.O., O.V. Orlichenko* Materiales de apoyo de la estilística española. – K.: 2006, – p 84.
- Linares M.* Estilística. –2a ed. – Madrid: Paraninfo, 1979. – 384 p.

- Martín J., Ruiz R., Santaella J., Escáñez J.* Los lenguajes especiales. – Granada: Comares, 1996. – 349 p.
- Pelayo H.F.* Estilística. Estilo – figuras estilísticas – tropos. Quinta edición. Madrid: Ediciones José Turanzas, S.A. 1981. – 136 p.
- Shishkova T.N., Popok J.C.* Estilística de la lengua española. – Минск, Вышэйшая школа, 1989. – 136 с.
- Vorónina M.M., Redkóvskaya T.A.* Antología de la estilística española. – К.: 1998. – 420 с.
- Yllera, A.* Estilística, poética y semiótica literaria. – Madrid: Alianza Editorial, S.A., 2004. – 189 p.

II. Додаткова література

- Арнольд И.В.* Стилистика современного английского языка. – Л., 1973.
- Ахманова О.С. и др.* Принципы и методы лингвистического исследования. – М., 1969.
- Будагов Р.А.* Литературные языки и языковые стили. – М, 1967.
- Виноградов В.В.* Стилистика. Поэтика. Теория поэтической речи. – М., 1963.
- Винокур Т.Г.* Закономерности стилистического использования языковых единиц. – М., 1980.
- Канонич С. И.* Ситуативно-речевая грамматика испанского языка. – М., 1979.
- Скребнев Ю.М.* Очерк теории стилистики. – Горький, 1975.
- Солганик Г.Я.* Синтаксическая стилистика. – М., 1973.
- Степанов Г.В.* Типология языковых состояний и ситуаций в странах романской речи. – М., 1976.
- Фирсова Н.М.* Введение в грамматическую стилистику современного испанского языка. – М., 1981.

ІСТОРІЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Вступ

Предмет і завдання курсу історії іспанської мови. Зв'язок історії мови з іншими лінгвістичними дисциплінами – теоретичною граматикою, теоретичною фонетикою, лексикологією та стилістикою.

Усталеність та мінливість мови. Поняття статичності та динаміки в мові. Поєднання діахронії та синхронії при вивченні історії мови, а саме, вивчення найважливіших елементів будови мови в історичному (діахронному) висвітленні при синхронному розгляді окремих мовних зрізів.

Значення порівняльно-історичного методу вивчення історії мови.

Тісний зв'язок історії мови з історією народу-носія даної мови, тобто зв'язок і взаємодія “внутрішньої” історії мови, що розглядає еволюцію фонетичної, граматичної та лексичної системи мови, з його “зовнішньою” історією, яка вивчає явища етнологічного та історичного характеру. Критика теорії Ф. де Соссюра та його послідовників про відрив історії мови від історії

суспільства.

Іспанська мова як одна з мов романської групи. Спільність походження романських мов. Причини, що призвели до утворення різних романських мов та діалектів на спільній базі – розмовній формі народної латинської мови. Проблема єдності народної латини. Розмовна та літературна латинська мова. Класифікація романських мов, і зокрема мов та діалектів західно-романської групи.

Огляд лінгвістичної літератури до курсу історії мови, що рекомендується для вивчення.

Походження іспанської мови

Дороманське населення Піренейського півострова: ібери, баски, лігури, турдетани. Фінікійські й грецькі колонії на півострові. Втручання кельтів. Утворення нової групи народів – кельтіберів. Дороманський лінгвістичний субстрат. Вплив іберійського та кельтського субстратів на фонетичну й лексичну систему іспанської мови. Територіальний розподіл сфер впливу іберійських і кельтських мов, що став однією з причин мовних відмінностей на території Піренейського півострова та утворення різних мов та діалектів півострова.

Завоювання Піренейського півострова римлянами. Особливості процесу романізації Піренейського півострова та їх значення для мовного розвитку півострова. Класична й народна латинь на півострові. Ступінь романізації різних областей півострова. Період двомовності. Поступове витіснення місцевих мов. Утворення іспанської латини та її особливості. Причини архаїчності іспанської латини порівнюючи з латинською мовою інших романізованих територій. Перший адміністративний розподіл півострова.

Втручання германців та вплив їхніх мов на іспанську. Умови розвитку романської мови півострова в часи перебування там вестготів. Вестготський період як останній період існування більш-менш загальної романської мови Піренейського півострова. Виникнення перших мовних розходжень, які пізніше привели до розвитку діалектів Піренейського півострова.

Арабське завоювання. Арабський елемент в іспанській мові. Еволюція мови в північній та в південній частині півострова в арабський період. Мосарабська мова.

Реконкіста. Первинні політичні та мовні об'єднання на Піренейському півострові: Галісія та Португалія, Астурія та Леон, Кастилія, Арагон і Наварра, Каталонія. Керівна роль Кастилії в Реконкісті та в утворенні іспанської національної держави.

Первинні діалекти Піренейського півострова: галісійсько-португальський, леоно-астурійський, кастильський, арагоно-наваррський, каталонський та мосарабський. Експансія кастильського діалекту та його роль в утворенні національної іспанської мови. Основні відмінності фонетичного та граматичного характеру між кастильським, леоно-астурійським та арагоно-наваррським діалектами.

Формування та розвиток іспанської мови

Періодизація історії іспанської мови: дописемний період – час утворення романської мови Піренейського півострова (VI – VIII ст.), староіспанський, або старокастильський період (X – середина XIII ст.), середньоіспанський, або середньокастильський період (кінець XIII – XV ст.), ранньоновоіспанський – період уніфікації літературної мови та становлення національної іспанської мови (XVI – перша чверть XVII ст.), новоіспанський (XVII – XIX ст.), сучасний (XX – XXI ст.) періоди.

Староіспанський період

Перші пам'ятки кастильської мови та їх стисла характеристика, Фонетична система староіспанської мови: голосні, приголосні, напівголосні, напівприголосні. Особливості вимови деяких приголосних. Орфографія, її нестабільність: наявність різних способів відображення одного й того самого звуку та, навпаки, здатність однієї літери позначати різні звуки. Фонетичні особливості староіспанської мови: відсутність стабільності у вживанні деяких приголосних і сполучень (комбінацій) приголосних (*f- /h; -t /-d; pl-, cl-, fl- /ll-*), відпадання кінцевого (*e*), асиміляція звуків, метатеза.

Граматична система староіспанської мови.

Іменник: особливості утворення роду та множини іменників.

Артикль: форми означеного артикля, стягнені форми артикля з прийменниками, частковий (партитивний) артикль.

Займенник: нестабільність форм особових займенників, велика кількість стягнених форм особових займенників з формами дієслова; наявність родових форм присвійних займенників, як у множині (*nuestro, -a, -os, -as; vuestro, -a, -os, -as*), так і в однині (*mío – mi, to – tu, so – su*); наявність складних форм вказівних займенників *aqueste, aquese* поруч з простим *este, ese*; використання скорочених форм латинського прислівника *indē > ende* з попереднім прийменником *de*: *dend, dent, den* як вказівного займенника середнього роду; наявність відносного займенника *qui*, висхідного до називного відмінка латинського займенника *qui*, а також форм *dond, doni, don*, висхідних до латинського прислівника *undē*, посиленого прийменником *de*; наявність невизначених займенників *atanto, atal, al senos* та заперечного займенника *nul*, які пізніше вийшли з ужитку.

Дієслово: дієвідмінювання допоміжних дієслів *aver* та *ser*; нестабільність дієслівних форм; порушення правил узгодження часів у віршованих текстах з метою збереження асонансу; значення та вживання дієслівних форм на *-se* та *-ra*; дієслівні перифрази, абсолютні конструкції.

Прислівник: наявність прислівникових форм *abes, aína, aluón, alquandre, al, eras, etc.*, які вийшли пізніше з ужитку.

Прийменник: деякі фонетичні й графічні розбіжності між прийменниками, спільними для староіспанської та сучасної іспанської мови, наявність прийменників *cado, so, enantes de*, які були пізніше втрачені. Стягнення прийменників з артиклем та особовими займенниками.

Сполучник: наявність сполучників *taguer, ca, desque, sinon*, які вийшли

пізніше з ужитку; фонетичні та графічні розбіжності між деякими сполучниками, спільними для староіспанської та сучасної іспанської мови.

Порядок слів у реченні та в межах дієслівних перифраз. Місце заперечної частки *non* та кількісних прикметників *tanto* та *mucho* в реченні. Препозиція, інтерпозиція та постпозиція особових займенників.

Типи речень: просте, складне (сполучникове та безсполучникове). Складний синтаксичний період.

Словниковий склад староіспанської мови. Лексичний фонд латинського походження. Лексичні пласти нелатинського походження: запозичення з кельтської, іберійської, лігурійської, грецької, германської та арабської мов. Етимологічні дублети: слова первісного складу мови, напівкнижні та книжні слова.

Стисла характеристика літературних пам'яток середньоіспанського періоду. Перша граматика іспанської мови Антоніо де Небріхи (1492). Укладання першого іспанського словника .

Особливості фонетичної системи. Нестійкість фонетичної системи, збереження старих форм поруч з новоутвореними формами.

Особливості граматичної системи. Поява нових граматичних форм. Відсутність регулярності в їх уживанні. Відсутність стабільності в уживанні форм особових займенників, дієслівних закінчень і допоміжних дієслів. Складний період як основна синтаксична конструкція мови. Надмірне вживання сурядного сполучника *et* та підрядного сполучника *que*. Парцеляція складного періоду. Порядок слів.

Словниковий склад мови середньоіспанського періоду. Лексичні архаїзми. Запозичення з італійської, каталанської та французької мов, їх звукові та семантичні характеристики. Збагачення словника за рахунок внутрішніх ресурсів мови.

Ранньоновоіспанський період

Становлення національної іспанської мови. Хуан де Вальдес та його “Діалог про мову”. Роль Сервантеса в становленні іспанської національної літературної мови. Внесок найвидатніших письменників XVI - першої чверті XVII ст. у процес уніфікації літературної норми іспанської мови. Боротьба проти відриву літературної норми від загальнонародної національної мови. “*Estilo culto*” Гонгори. Міжнародна роль іспанської мови.

Фонетичні зміни у вимові деяких приголосних. Невдалі спроби упорядкування орфографії згідно з фонетичними зонами в мові. “Орфографічні правила” Антоніо де Небріхи (1517) та “Орфографія кастильської мови” Матео Алемана (1609).

Граматичні зміни. Закріплення в уживанні дієслів *ser*, *estar*, *haber*, а також *haber*, *tener*. Несумісність у вживанні артиклів та присвійних займенників перед іменником. Просте та складне речення – основні синтаксичні одиниці мови. Перевага двоскладових дієслівних речень над односкладовими іменними.

Словниковий склад. Вплив латинської та італійської мов на іспанську. Проникнення в іспанську лексику регіоналізмів Латинської Америки.

Новоіспанський період

Основні тенденції розвитку іспанської мови. Іспанська Королівська Академія та її діяльність. Установлення нових норм іспанської орфографії (1815). Вплив французької мови на іспанську. Вплив народної мови на літературну. Діалекти. Іспанська мова в Латинській Америці.

Найважливіші елементи будови іспанської мови в історичному висвітленні

Еволюція фонетичної системи

Наголос. Музичний характер латинського наголосу, пов'язаний з чергуванням довгих та коротких голосних. Поява динамічного наголосу в народній латині та його роль у розвитку романських мов, зокрема іспанської.

Голосні. Кількісна характеристика голосних класичної латини та їх якісна характеристика в народній латині. Відкриті та закриті голосні народної латини в іспанській мові: під наголосом і поза наголосом. Еволюція латинських дифтонгів.

Наголошені голосні. Утворення дифтонгів *ie*, *ue* та їх наступні перетворення. Вплив сусідніх звуків – напівголосного [i], напівприголосного [j], голосних [a], [u] та кінцевого голосного [ī] на попередні голосні. Зміни, пов'язані з положенням наголошеного голосного в гіатусі (зіянні).

Ненаголошені голосні на початку, в середині та в кінці слова. Вплив напівголосного [ī], напівприголосного [j] та голосного [u] на попередній голосний. Асиміляція та дисиміляція голосних. Явище аналогії. Доля ненаголошених голосних у позиції після наголошеного голосного та перед ним. Доля кінцевих голосних. Випадки переходу кінцевого [a] в [e].

Приголосні. Латинські приголосні на початку, у середині та в кінці слова. Прості приголосні та групи з двох приголосних. Подвійні приголосні. Вплив напівприголосних [j] та [w] на попередню приголосну. Вокалізація приголосних. Групи приголосних (латинські та романські). Асиміляція, дисиміляція, елімінація приголосних, епентеза, метатеза. Народна етимологія.

2. Еволюція граматичної системи.

Іменник. Розвиток аналітизму: вираження відмінкових відношень за допомогою прийменникових конструкцій. Категорії роду та числа. Елімінація форм середнього роду.

Артикль. Означений артикль та його походження. Форми означеного артикля жіночого роду. Злиття означеного артикля з прийменниками. Неозначений артикль.

Прикметник. Класифікація латинських та іспанських прикметників. Ступені порівняння прикметників, розвиток аналітизму.

Числівник. Класифікація числівників. Елімінація форм жіночого роду числівників, за винятком форми *una*. Розвиток аналітичних форм.

Займенник. Особові займенники. Збереження відмінкових форм та форм середнього роду, їх латинські прототипи. Присвійні займенники (наголошені та ненаголошені форми). Елімінація ненаголошених форм чоловічого роду в однині та в третій особі множини. Вказівні займенники: наголошені та ненаголошені форми; прості та складні форми. Елімінація складних форм, які дублювали прості форми. Відносні та питальні займенники, еволюція їх форм. Романські новоутворення неозначених та заперечних займенників.

Дієслово. Скорочення та розширення латинських дієслівних форм. Розвиток аналітизму в системі часів, способів та станів. Еволюція значень окремих дієслівних форм. Дієвідміни та особові закінчення.

Утворення теперішнього часу індикатива та субхунтива. Еволюція форм латинського імперфекту. Сильні та слабкі форми латинського перфекта та їх еволюція в іспанській мові. Імперфект субхунтива: форма на *se* та на *-ra*; їх походження та еволюція в процесі розвитку іспанської мови. Аналітичні дієслівні форми: складні минулі часи, проста майбутня та проста форма кондиціоналя; їх утворення та еволюція. Наказовий спосіб. Пасивний стан. Неособові форми дієслова: інфінітив, дієприкметник, герундій. Еволюція латинських дієприкметників теперішнього часу. Сильні й слабкі дієприкметники минулого часу.

Прислівник. Латинські та романські форми прислівників, їх еволюція. Утворення прислівників за допомогою слова *guisa* та суфікса *-mente*.

Прийменник. Роль прийменника у зв'язку з розвитком аналітизму в системі відмінкових відношень. Прості, подвійні та складні прийменники, еволюція їх форм.

Сполучник. Латинські та романські форми сполучників, їх еволюція.

Іменні словосполучення. Дієслівні описові конструкції. Абсолютні конструкції. Конструкція *Acusativo con Infinitivo*.

Речення. Структура простого речення. Порядок слів. Складне речення. Паратак西斯 та гіпотак西斯. Безсполучникові складні речення. Еволюція форм та типів речень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

I. Основна література

- Данилич В.С.* Становлення національної мови Іспанії (за пам'ятками писемності XII – першої чверті XVI ст.). Монографія. – К.: КНЛУ, 2007. – 327 с.
- Корбозерова Н.М.* Структура, семантика та генеза складного речення. Монографія. – К.: Вища школа, 1998.
- García de Diego, Vicente.* Gramática histórica española. – Madrid, Gredos. – 2006.
- García de la Fuente, Olegario.* El latín bíblico y el español medieval hasta el 1.300, vol.I: Gonzalo de Berceo. – Logroño, 1981.
- Lapesa, Rafael.* Historia de la lengua española. – Madrid: Gredos, 1995. – 428 p.
- Litvinenko E.V.* Historia de la lengua española. – К., 1983.
- Meilán García, Antonio J.* La oración simple en la prosa castellana del siglo XV. –

Oviedo, 1991.

Menéndez Pidal, Ramón. Orígenes del español. – Madrid, 2005.

Menéndez Pidal, Ramón. Mis páginas preferidas.– Madrid, 1998.

Moral del Rafael. Historia de las Lenguas Hispánicas. – Barcelona, 2009.

Quilis, Antonio. Historia de la lengua española. – Madrid, 2007.

II. Додаткова література

Григорьев В.П. История испанского языка. – М. 1985.

Литвиненко Е.В. Из истории становления синтаксиса испанского языка (явление парцеляции). Монографія. – Киев, 1981.

Формирование романских литературных языков / Под ред. В.Г.Степанова. – М, 1984.

Actas de I Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española. – Vol. 1 – 2. – Madrid, 1988.

Abad, Francisco. Lugar de Don Juan Manuel en la historia de la lengua // Academia Alfonso X el Sabio. – Murcia, 1982.

Aldrete, Bernardo José de. Del origen y principio de la lengua castellana o romance que hoy se usa en España. – Madrid, 1972..

Calero Vaquera, María Luisa. Historia de la gramática española.– Madrid, 1986.

Díaz y Díaz, Manuel C. Las primeras glosas hispánicas. – Barcelona, 1978.

Lloyd, Paul M. From Latin to Spanish. –Vol. I.– Philadelphia, 1987.

Masluchenko N. Antología de la lengua española. – Kiev, 1976.

Menéndez Pidal, Ramón. Documentos lingüísticos de España, I. Reino de Castilla Madrid. – 1966.

Menéndez Pidal, Ramón. La lengua de Cristóbal Colón. – Madrid, 1968,

Menéndez Pidal, Ramón. Castilla, la tradición, el idioma. – Madrid, 1966.

Menéndez Pidal, Ramón. Crestomatía del español medieval. – Vol. I. – Madrid, 1965.

Menéndez Pidal, Ramón. Cantar de Mío Cid.: Texto, Gramática y Vocabulario. – Madrid, 1964.

Pérez González, Maurilio. El latín de la cancillería castellana (1158-1214). – Salamanca, 1985.

Ubieto Arteta, Antonio. El “Cantar de Mío Cid” y algunos problemas históricos. – Valencia, 1973.

Wright, Roger. Latín tardío y romance temprano en España y la Francia carolingia. – Madrid, 1989,

Yllera, Alicia. Sintaxis histórica del verbo español: Las perífrasis medievales. – Zaragoza, 1980.